

Наталія Зеленкова, Ольга Бондаренко
САМООСВІТА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
ЯК ПОКАЗНИК РІВНЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що «мета державної політики ... полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя», [3] формуванні потреби та здатності особистості до самоосвіти. У зв'язку з цим, у суспільстві сформувався нове бачення ролі освіти у житті кожної людини. Нині увага звертається не лише на якість освіти, а й передовсім на універсальність підготовки фахівця, його адаптованість до ринку праці, здатності до освіти протягом життя. Одним із основних шляхів реалізації нагальних завдань, що стоять перед вітчизняною системою освіти, є самоосвіта.

Проблема самоосвіти та формування здатності особистості до неї не є новою. Так, про необхідність фахового удосконалення шляхом самоосвітньої діяльності мовилося ще у працях зарубіжних (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Ф.-А. Дістервег, Й. Герbart), та вітчизняних (К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський) класиків педагогіки. Згодом, теоретичному обґрунтуванню сутності, змісту, розкриттю механізмів професійної самоосвіти присвятили праці такі науковці, як В. Андреев, І. Барсуков, Т. Борисов, В. Буряк, Н. Ничкало, М. Піскунов, С. Сисоева та ін.

Традиційно під *самоосвітою* розуміють самостійну пізнавальну діяльність людини, спрямовану на досягнення певних особистісно значимих освітніх цілей: задоволення загальнокультурних запитів; розвиток пізнавальних інтересів у будь якій галузі діяльності; підвищення професійної кваліфікації тощо [4]. Психолог О. Ковальов досліджуючи внутрішні механізми саморегуляції особистості, розглядав самоосвіту як складник її самовиховання, самовдосконалення та саморозвитку [2. с. 15]. У педагогіці самоосвіта є невід'ємним складником систематичного навчання у ВНЗ, сприяючи поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань, наголошує С. Гончаренко [1. с. 296]. Аналіз трактування поняття «самоосвіта» дає змогу стверджувати про його неоднозначність.

Мета публікації полягає в уточненні поняття «самоосвіта» та визначенні її впливу на рівень професіоналізму майбутнього фахівця.

Виходячи з нормативних положень, які визначають стратегію розвитку вищої педагогічної освіти на найближчі десятиліття (Закон України «Про освіту», Галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти та ін.), зазначимо, що університетська освіта має забезпечувати підготовку фахівця, здатного не тільки до репродуктивної професійної діяльності, а зорієнтованого на подальшу самоосвіту, спроможного бути суб'єктом організації власної життєдіяльності. Саме ці складні завдання, упродовж навчання в університеті, зможе розв'язувати випускник тому, що студентський вік є сенситивним періодом для розвитку інтелектуальних, моральних та фізичних можливостей молоді людини, озброєння його навичками роботи над собою. На думку Н. Тализіної, у цьому віці відбувається безперервне наростання працездатності,

динаміки активної діяльності і продуктивності [5. с. 86].

С. Рубінштейн вважав, що здатність засвоєння та використання людиною знань, які пропонуються їй ззовні – понятійних узагальнень та способів дій або операцій – залежить від того, наскільки в процесі її власного мислення створенні внутрішні умови для їх засвоєння та дослідження.

Актуальності ці завдання набувають ще й у зв'язку з набуттям освітою гуманістичної спрямованості, головними рисами якої є орієнтація на активність особистості, її здатність до самоосвіти, саморозвитку й самореалізації.

На основі теоретичного узагальнення наукової літератури, ми услід за Є. Рапацевичем, розуміємо самоосвіту як освіту, яка набута під час цілеспрямованої систематичної самостійної роботи, без проходження систематичного курсу навчання в освітньому закладу.

У контексті сказано, варто відмітити, що якщо раніше у педагогічній спільноті мовилося про «освіту на все життя», то нині говорять про «освіту через усе життя». Тому, що рівень засвоєння знань, які отримані були вчора майбутнім фахівцем у стінах вишу, є «застарілим на один день» по відношенню до сьогодення. У зв'язку з цим, варто відмітити, що рівень самоосвіти суттєво впливає на рівень професіоналізму, оскільки конкурентоспроможним є той фахівець, для якого притаманне прагнення до випереджувального оволодіння знаннями, який уміє здобувати їх самостійно; знає джерела інформації, шляхи їх пошуку; володіє логікою пізнання.

Нині система підготовки студентів до самоосвіти у виші потребує корекції, а професійна діяльність майбутнього фахівця постійно повинна відповідати сучасним вимогам, які регулярно змінюються у зв'язку з науковими досягненнями і зміною інформаційних технологій. Тому необхідно систематично працювати над рівнем власного професіоналізму, працювати над собою.

Отже, самоосвіта важливий компонент у процесі життєдіяльності людини, що супроводжує її протягом життя та дозволяє постійно самовдосконалюватися і само реалізовуватися, наближає її до творчості, задає напрямок для механізмів самовдосконалення людини, що у свою чергу сприяє стрімку росту рівня професіоналізму фахівця та його конкурентоспроможності.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устинович Гончаренко. – К. – Либідь, 1997. – 376 с.

2. Ковалев А. Г. Личность воспитывает себя / Александр Григорьевич Ковалев. – М. : Политиздат, 1983. – 256 с.

3. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Проект : за станом на 7–9 жовтня 2001 р. / Всеукр. з'їзд працівників освіти України // Освіта. – 2001. – 11–12 липня. – С. 2–6.

4. Ростопшин П. Психология и педагогика / П. Ростопшин. – М. : ПРИОР, 2000. – 96 с.

5. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний / Нина Федоровна Талызина. – М. : ИМУ, 1975. – 343 с.